

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

50

Brno 2009

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 50
Volume 50

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Fotografie levalloiského hrotu nalezeného při výzkumu paleolitické lo-
kality Tvarožná-Za školou. Srov. studii P. Škrdly a kol. obr. 5:1. Foto
J. Špaček.

*A foto of the Levallois point found in the Paleolithic site Tvarožná-
Za školou. See the study of P. Škrdla et. al. Fig. 5:1. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

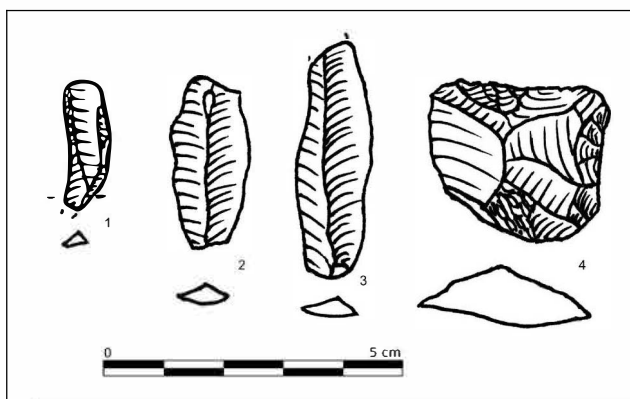
Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2009

Copyright ©2009 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Obr. 6: Častohostice (okr. Třebíč), výběr štípané industrie. Kresba M. Kuča. Fig. 6: Častohostice (okr. Třebíč), selected chipped artifacts. Drawing by M. Kuča.

Resumé

Brno (Kataster Bohunice, Bez. Brno-město), Klíny, LBK, Siedlung, Rettungsgrabung.

ČASTOHOSTICE (OKR. TŘEBÍČ)

Návrší „Stráž“, mezolit?, neolit-eneolit. Koncentrace štípané industrie. Povrchový průzkum.

Na jaře roku 2008 uskutečnili autoři příspěvku podrobný povrchový průzkum návrší „Stráž“, které se vypíná nad západním okrajem obce Častohostice a tvoří zde výraznou krajinou dominantu (kóta 442 m). Lokalita je vzdálena 300 m od okraje obce a leží 300 m od pravého břehu říčky Jevišovky. Vrchol návrší tvoří zvětralé horniny moldanubika pokryté místy šterkovitými sedimenty, východní svah návrší je pokrytý návějí spráše.

Z náhodných nálezů získaných místními obyvateli nejspíše při polních pracích pochází z této lokality ojediněle broušené kamenné artefakty, později interpretované jako doklad sídliště kultury s lineární keramikou (Vildomec 1927, 5; Vildomec F. a V. 1951, 141–169; Bláha 1968 II, 44; Koštuřík *et al.* 1986, 180). Jsou však až z období kultury s moravskou malovanou keramikou a souvisí nejspíše se štípanou industrií nalezenou v roce 2008. Konkrétně jde o trapézovitou sekerku s asymetrickým ostřím a s osekánými boky ze zelené břidlice typu Želešice (MV Třebíč, př. č. 9/77, ič. Pol 1066) a dále o tyl širokého mlatu vybroušeného z páskované variety amfibolitu (MZM Brno, ič. 68 734, st. č. 570, sb. Palliardí).

Koncentrace artefaktů se objevila přímo na plochém vrcholu návrší na ploše zhruba 100 × 100 m. Místy tvoří artefakty hnízdotivé koncentrace. Nebyly však pozorovány žádné pozůstatky kulturní vrstvy nebo zahloubených objektů, které mohly být zcela zničeny orbou a erozí na exponovaném stanovišti. Jen ojediněle se objevily zvětralé zlomky keramiky s příměsí písčitého ostřiva, které odpovídají materiálu kultury s MMK, případně eneolitu.

Ze dvou průzkumů pochází celkem 109 ks štípané kamenné industrie (obr. 6). Z technologického hlediska dominují polotovary ve formě úštěpů (51 %) a výrobní odpad (29 %) z plazmy a rohovce typu KL I. Čepelové polotovary jsou nepočtené (6 %), řídce zastoupená jádra jsou vyrobena hlavně z plazmy, jsou značně vytěžená a v ko-

lekcí tvoří jen 6 %. Do kategorie surovina patří zlomky kříšťálu až křemene-kříšťálu bez výrazných stop po opracování, které však na lokalitu byly záměrně přineseny. Překvapením bylo nepatrné zastoupení nástrojů (2 %). Jde o krátké úštěpové škrabadlo/drasadlo z rohovce typu KL I a čepel s otupeným bokem z plazmy.

Poměrně pestré bylo surovinové složení štípaných artefaktů (suroviny určil A. Přichystal). Mezi surovinami převažuje křemičitá zvětralina serpentinitů, tzv. plazma (51 %). Zdroje této suroviny jsou v okolí Grešlového Mýta, Jiřic a Bojanovic 8–15 km východním směrem. Hnědý opál a různé variety chalcedonu mohou pocházet jak ze zvětralin serpentinitů, tak i ze zvětralin erlanů v blízkém okolí (Nimpšov, Vicenice). Opál a chalcedon byl vzhledem k nižší kvalitě suroviny registrován pouze v kategorii polotovary-úštěpy. Kříšťál a křemene-kříšťál může pocházet jak z velkého množství drobných výskytů ve formě krystalů v okolí (Blížkovice, Nové Syrovce), tak se může jednat o kusovou varietu z oblasti Brtnicka (25 km daleko), charakteristickou pro období kultury s MMK (Vokáč 2004). Značnou část kolekce tvoří rohovec typu Krumlovský les (35 %), přičemž jednoznačně dominuje hrubší varieta I. Zdroje této v pravěku jižní Moravy nejběžnější suroviny jsou vzdáleny přes 40 km východním směrem. Provenience čepel z moravského jurského rohovce není zcela jasná a totéž platí i pro čepel z radiolariového rohovce (alpsko-karpatská soustava?). Překvapením byl nálezy úštěpu z křídového spongolitu (zdroje asi 70 km daleko k severovýchodu) a zejména většího jádra z hnědého radiolaritu typu Harskút z Bakoňského lesa v severozápadním Maďarsku (260 km jihovýchodně od lokality). Maďarské radiolarity typu Harskút se dosud spojovaly hlavně s obdobím kultury s lineární keramikou (na Moravě dosud jen lokality Boskovštejn a Žopy; Mateiciucová 2002). Dva úštěpy nebyly vzhledem k přepálení, nebo pro malé rozměry přesně určeny.

Díky surovinovému a typologickému složení kamenné štípané i broušené industrie a díky ojedinělým zlomkům keramiky a geografické pozici jde s největší pravděpodobností o lokalitu z mladšího období kultury s moravskou malovanou keramikou, případně z kulturně různorodého období starého eneolitu. Další průzkum snad odhalí i stopy pobytu člověka v pozdním paleolitu nebo mezolitu, což dokládá přítomnost drobnotvarých jader a čepelka s otupeným bokem.

Lokalita „Stráž“ u Častohostic je atypická hned z několika důvodů. Pestrá surovinová skladba z regionálních surovin je obohacena zajímavými importy (spongolit, radiolarit) a skládá se hlavně z polotovarů a výrobního odpadu. Lokalita je strategicky umístěná na vrcholu výrazného návrší s dalekým rozhledem a podloží zde tvoří spíše zvětralé horniny a šterky. Neobvyklé je také velmi malé množství keramiky, tak běžné na okolních neolitických sídlištích, a naopak velké množství štípaných artefaktů.

Příspěvek vznikl za podpory GAČR 404-09-H020.

Jan Gánovský, Martin Kuča, Milan Vokáč,
Milan Hoffman

Tab. 1: Častohostice. Typy debitáže a zastoupení surovin. Tab. 1: Častohostice: Types of debitage and raw material.

	surovina	jádro	ústěp	čepel	nástroj	odpad	celkem
rohovec KL I			21	1	1	14	37
rohovec KL II		1					1
plazma	1	7	26	3	1	17	55
kříšť'ál – křemen	5						5
radiolarit Harskút		1					1
opál – chalcedon			5				5
radiolariový rohovec				1			1
MJR				1			1
křídový spongolit			1				1
neurčeno/přepáleno			2				2
celkem	6	9	55	6	2	31	109

Literatura

- Bláha, J. 1968:** Vývoj osídlení jihozápadní Moravy do doby husitské, II. soupis. Rkp. diplomové práce. Uloženo: Knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.
- Košťuřík, P., Kovárník, J., Měřínský, Z., Oliva, M. 1986:** *Pravěk Třebíčska*. Brno.
- Matejčuková, I. 2002:** Počátky neolitu ve střední Evropě ve světle zkoumání štípané industrie raně zemědělských společností (LnK) na Moravě a Dolním Rakousku: 5700–4900 př. n. l. Rkp. disertační práce. Uloženo: Knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.
- Vildomec, F. 1927:** Praehistorie okresu moravskobudějovického, *Sborník vlastivědných statí okresu Moravskobudějovického*. Moravské Budějovice–Brno.
- Vildomec, F., Vildomec, V. 1951:** Soupis prehistorických nálezů z Moravskobudějovicka. Rkp. Uloženo: MV Třebíč.
- Vokáč, M. 2004:** Suroviny štípané industrie v pravěku jihozápadní Moravy. *Acta Mus. Moraviae, Sci. soc. LXXXIX*, 167–206.

Resumé

Častohostice (Třebíč Dist.). Neolithic-Eneolithic, Mesolithic?. Chipped stone industry cluster. Surface survey.

ČERNÁ HORA (OKR. BLANSKO)

„Selkov“. MMK. Sídliště. Záchraný výzkum.

Černá Hora leží v kopcovité lesnaté krajině Boskovické brázdy na rozhraní Českomoravské a Dražanské vrchoviny asi 25 km severně od centra Brna. Lokalita „Selkov“ se rozkládá asi 1 km západně od centra obce, po obou stranách silnice, která spojuje Černou Horu a obec Býkovice, na mírném východním svahu nad vodotečí Býkovka.

V závislosti na postupu výkopových prací pro inženýrské sítě bylo koncem léta a v průběhu podzimu prozkoumáno celkem 9 zahloubených sídlištních objektů. Přibližně pět z nich je na základě velmi nevýrazných kera-

mických zlomků možné zařadit do období kultury s moravskou malovanou keramikou. Jednalo se spíše o drobné sídlištní objekty nepravidelných tvarů. Zbývající objekty náležely pravděpodobně mladší až pozdní době bronzové (viz kapitola Doba bronzová) a v jednom případě byl objekt interpretovaný jako novověká jáma na vápno. Výzkum bude na lokalitě pokračovat i v následujícím roce.

Marek Lečbých

Resumé

Černá Hora (Blansko Dist.), „Selkov“. MPW. Settlement, Salvage excavation. A settlement of a culture with MPW was discovered thanks to the salvage archaeological excavation on this site.

HRUŠOVANY U BRNA (OKR. BRNO- VENKOV)

„Zadní díly“. LnK, eneolit (?). Sídliště. Záchraný výzkum.

Záchraný výzkum byl vyvolán výstavbou fotovoltaické elektrárny na jižním okraji intravilánu obce v trati Zadní díly (ZM 1:10 000, list 24-34-24; 486/17 mm od Z/J s.č., 488/25 mm od Z/J s.č.; list 24-34-25; 9/28 mm od Z/J s.č., 12/20 mm od Z/J s.č.), v ploše jinak obklopené průmyslovou zástavbou; prostor byl před výstavbou využíván jako pole. Jednalo se o stavbu nadzemní, z archeologického hlediska byly sledovány pouze jednotlivé vyhloubené rýhy pro kabely pozemního elektrického vedení o šířce 0,4 a hloubce 0,7 až 0,9 m. Jednotlivé archeologické objekty bylo možné odlišit pouze na úrovni šterkového podloží, jen ve dvou případech byl charakteristický zásep s mazanicemi rozlišitelný i výše (obj. 503, 506).

Vzhledem ke skutečnosti, že některé rýhy ve střední části stavby úrovně podloží nedosáhly, případně objekty zde nemohly být zjištěny. Většina nálezů pochází z výhozů u příslušných objektů nebo byla získána při začišťení; vzhledem k tomu, že objekty nejsou dále stavbou narušovány a získaný materiál je pro datování postačující, nebyly výkopy dále rozšiřovány.